

Kainuun ALKE neuvottelu 10.11.2020/ Kainuun kehittäminen valtion ja maakunnan yhteistyössä, keskusteluteemat

1. Osaavan työvoiman saatavuus
2. Kainuun saavutettavuus ja vihreä siirtymä
3. Yritysten rahoituksen sekä investointien varmistaminen

Kainuun keskustelujen teemat nousevat Kainuun tilannekuvasta kehittämistä ja ratkaisua vaativina aluekehittämisen haasteina

1) osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen on Kainuussa edelleen vaikea ongelma. Kainuu on muuttunut työttömyysalueesta positiivisen rakennemuutoksen alueeksi, jossa yritysten kasvu luo työpaikkoja. Toisaalta väestön ikärakenne aiheuttaa sen, että työmarkkinoilta eläköityy 500 – 600 henkeä /vuosi enemmän kuin nuorista tulee. Työvoima- ja opiskelijaresurssit ovat pienet, investoinnit, yritysten kasvu ja työvoiman eläköityminen edellyttävät muualta työvoimaa ja opiskelijoita. Muut Suomen alueet ovat samassa tilassa, tarvitaan maahanmuuttajia. Kainuun elinvoimaisuuden edellytys on saada maakuntaan lisää työkäisiä, perheitä, nuoria ja lapsia, mutta myös työllisyysasteen nostamisessa pitää onnistua.

2) ulkoinen ja sisäinen saavutettavuus ovat Kainuussa jatkuva kehittämisen kohde. Erityisen akuuttia on palauttaa matkailu- ja kasvavan teollisuuden maakuntaan koronan katkaisema kv-kasvun mahdollistava lentoliikenne sekä tietoliikenteellinen saavutettavuus. Nämä tukevat myös sekä vihreää ja digitaalista siirtymää.

3) investoinnit ja yritysrahoitus ovat välttämättömiä elinkeinojen kestäväälle kasvulle. Kainuu on pääomaköyhää aluetta (näkyvät uusyritysperustannassa) ja investoinnit (teollisuus, palvelut ja niitä tukeva TKI) kansalliset ja ulkomaiset välttämättömiä. Kasvun kautta syntyvät dynaamiset ja vetovoimaiset työmarkkinat mahdollistavat korkean jalostusasteen tuotantoa ja korkean tuottavuuden veto- ja pitovoimaisia työpaikkoja, uusia asukkaita, verotuloja sekä vihreän ja digitaalisen siirtymän.

1. Osaavan työvoiman saatavuus

- **Siltasopimuksen jatko**: Kainuu on mukana osaavan työvoiman saannin turvaamiseen keskittyvässä TEM:n koordinoimassa VN:n ja alueen välisessä siltasopimuksessa, joka päättyy 2020. Nykyiset hankkeet kuitenkin jatkuvat 2023 asti. Sopimus on ollut Kainuulle erittäin hyödyllinen, tiivistänyt yhteistyötä, käynnistänyt toimia, tuonut tuloksia (esim. satoja työsopimuksia Kainuun yrityksiin) & resursseja (suoraan 700 000 euroa).
- Osaavan työvoiman saatavuus on aluekehittämisen keskeisin prioriteetti ja on edelleen ongelma: rekrytointiongelmien & työpaikkojen avoinna olon kesto (Kainuu 206 pv /koko maa 118 pv) ovat pahentuneet ja avointen työpaikkojen määrä kasvanut (866 syyskuu 2020, +4% vuodessa), työttömyys (9,5% 9/2020) on alentunut koronasta huolimatta. Osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisen ratkaisukeinoina koulutus, veto- ja pitovoima, opiskelijoiden ja työntekijöiden kv rekrytointi, työllisyysasteen nosto, tuotannon digitalisointi, vetovoimaiset liiketoimintaekosysteemit TKI:ta & yritystoimintaa kehittämällä.
- **Kainuu esittää, että maakunnan siltasopimusta ja siltasopimusyhteistyötä valtioneuvoston kanssa TEMn koordinoimana jatketaan 2020 -**

Osaavan työvoiman saatavuus

- Kainuussa toteutettavan koulutuksen kehittäminen

- Kainuussa nähdään demografisen muutoksen haaste ikärakenteen vanhetessa
- Samalla osaamisen ja osaajien tarve kasvaa – ja on jo yksi suomen haastavimpia

- Koulutus sisältää

- Ammattiin/tutkintoon johtava
- Ammatissa/työpaikoilla tapahtuva oppiminen ja harjoittelu
- Jatkuva oppiminen

Painopiste työllisyyden
kehittämisessä
Kainuussa

Osaavan työvoiman saatavuus, vetovoima

Oppilaitokset ja korkeakoulut – Vetovoimaa alueen tarpeisiin

- Työelämäyhteistyön kehittäminen, että yritykset pystyvät olemaan oppimisprosessin tukena
- Opettajien osaamisen varmistaminen, tiivis yhteistyö elinkeinoelämän kanssa
- Opetusvälineet, -menetelmät ja –puitteet, esim. prosessiakatemia
- Jatkuvan oppimisen ja mikrotutkintojen kehittäminen yrityslähtöisesti, esim. academicpt.fi
- KV opiskelija ja työvoima virta - Talentboost

Osaavan työvoiman saatavuus, vetovoima

Alue ja toimijat – Puitteet pitovoimaan

- (Opiskelija-)asunnot, majoittuminen ja tietoliikenneyhteydet
- Joukkoliikenne, vapaa-ajan ja kulttuurin palvelut
- Työ- ja harjoittelumahdollisuudet
- Elinkeinorakenteen monipuolistaminen
- TKI+O ekosysteemi – suureteholaskenta, ArcticDIH
 - CEMIS-toimijat (CSC, VTT, JY, OY, KAMK)
 - Yritysekosysteemit (KAMK, CSC)

Osaavan työvoiman saatavuus, ehdotukset

- **Venäjä, Baltianmaat ja Valko-Venäjä koulutus- ja rekryhanke**
 - Vuoden 2015 jälkeen opiskelijavirta on käytännössä loppunut Suomeen
 - Kahden vuoden hanke (1.5M€), Talent Boost—toimet tukemaan hanketta
- **”Nopeasti sorvin ääreen” -pilot**
 - Ammatillisen koulutuksen tuki mm. Terrafame, Skoda (työharjoittelutakuu)
 - KAMK: Akateeminen työssäoppiminen –pilot
 - Korkeakoulutasoisten mikrotutkintojen tarjoaminen tueksi osaamisen kehittämiseen ja ylläpitämiseen työssä oleville
 - Kahden vuoden hanke (1.8M€)
- **Mittaustekniikan ekosysteemi**
 - TEM:n ja Kajaanin seudun innovaatioekosysteemisopimukseen
 - Teollisuusmittauksen analytiikka tekoälyllä (0.6M€)
 - Osaamisen nostaminen digitaalisella koulutuksella (0.15M€)

Osaavan työvoiman saatavuus

Yliopistokoulutus - case opettajankoulutus

- **Tausta ja tarve:** Oulun yliopisto ja Kajaanin kaupunki päättivät kesäkuussa 2018 toteuttaa yhteisen selvityksen Kainuun ja Ylä-Savon kelpoisen opetushenkilöstön saatavuudesta 2020-luvulla: Kelpoisen henkilöstön saatavuus heikentynyt ja pula kelpoisesta opetusalan henkilöstöstä Kainuussa koskee kaikkia ammattiryhmiä: varhaiskasvatuksen opettajia, luokanopettajia, aineenopettajia ja erityisopettajia.
- Eläköityminen v. 2027 saakka 330 henkilöä; ikäluokkien pieneneminen korvaa tuolla aikavälillä n. 30 opettajan tarpeen

Osaavan työvoiman saatavuus

Yliopistokoulutus - case opettajankoulutus

- **Kehittäminen ja tavoite:** omaa yksikköä ei tavoitella tähän akuuttiin tilanteeseen, mutta Kainuun pitemmän ajan kehittämisen tavoitteena on saada lisää pysyvää yliopiston perustutkintokoulutusta Kainuuseen Kajaanin yliopistokeskukseen digiratkaisuja hyödyntäen (TOPSU 2019-20).
- Kajaanin kouluun valmistellaan harjoittelun toimintamallit ja harjoittelupaikat joita voidaan tarjota opiskelijoille (normaalikoulu toimintamallin pystytykseen tarvitaan uutta rahoitusta) koordinointi alueella, ohjaus osittain alueella olevilla henkilöresursseilla ja osin etänä. Päättötyöt ja projektit alueella.
- täydennys-, lisä- ja muuntokoulutusratkaisujen (monimuotokoulutus/koordinointi alueella) toteuttamiseen tarvitaan rahoitusta
- Kohderyhmä: alueelta lähtöisin olevat nykyiset opiskelijat, alueelta olevat uudet opiskelijat, opintojaan täydentävät

Osaavan työvoiman saatavuus

Työttömät työnhakijat / Kainuu	Määrä	%-osuus
Vamma tai pitkäaikaissairaat	459	15 %
Kaikki yhteensä 3.11.2020	2990	

Rekrytointiongelmat (% työvoimaa etsineistä toimipaikoista) Keskiarvo viim. 4 vuosineljännestä

Uusimaa	46
Varsinais-Suomi	39
Satakunta	39
Häme	43
Pirkanmaa	42
Kaakkois-Suomi	43
Etelä-Savo	36
Pohjois-Savo	45
Pohjois-Karjala	41
Keski-Suomi	40
Etelä-Pohjanmaa	50
Pohjanmaa	44
Pohjois-Pohjanmaa	43
Kainuu	63
Lappi	38
KOKO MAA	43

Osatyökykyisyys

Alihyödynnetty työvoimaresurssi, koska

- on ennakoluuloja,
- työnantajat pelkäävät kasaantuvia kustannuksia,
- motivaatio-ongelmia (putkessa tms.) sekä
- työnmuokkaamisen mahdollisuuksia ei tunneta.

Mahdollisuuksia on monia, mutta:

- tarvitaan lisää viestintää ja tietoa työntajille ja
- hankkeita ja hankkeisiin osallistumista sekä hankkeiden juurruttaminen.

Osatyökykyisten työllistymisen tueksi tarvitaan,

- Muutosta rakenteisiin (työajan joustot, kannustinloukut ym.)

OSARATKAISU REKRYTOINTIONGELMIIN!

Osaavan työvoiman saatavuus

Syrjäytyminen

Kainuussa toteutettiin Kopakka – kumppanuuspilotti 1/2019-12/2020

- Tiivistä kontaktointia ja rinnalla kulkija - palvelut (ostopalvelut).
- Ei raskasta rakennetta
- Ei päällekkäisiä asiakastietojärjestelmiä (vrt. TYP-järjestelmä tai kykyviisari)
- Asiakkaat työnhakijoina tai työmarkkinoiden ulkopuolella. Tärkeää, että asiakkaalla on oikea status!

Haasteet

- Nuoret siirtyy kuntakokeiluun, yksi toimija lisää. Ohjaamo jää TE-toimistoille.
- Osallistutaan ja kannustetaan hankkeisiin (hankinnoilla työllisyyden vauhdittaminen -hanke ym.)

Muutosta tarvitaan

- Ostopalvelut jouhevimmiksi
- Kopakka-työotteen käyttöönotto
- Yhteiskunnallisen yrityksen/ työllistämisen mahdollisuus

2. Kainuun saavutettavuus ja vihreä siirtymä

Lentoliikenteen jatkuvuus & Kainuun raideliikenteen saavutettavuus & Digitaalinen saavutettavuus (mkl. etätyö ja –opiskelu)

Kainuun saavutettavuuden parantaminen on edelleen kriittinen pullonkaula koko alueemme elinvoiman kehityksen näkökulmasta

- **Lentoliikenteen jatkuvuus** on vaarantunut koronakriisin vaikutuksesta; ensi vuodelle saadun tilapäisratkaisun jälkeen tavoitteena markkinaehtoisen lentoliikenteen jatkuminen; ilman lentoliikennettä alle 3 tunnin yhteyttä Kainuusta pääkaupunkiin ei voida järjestä
- **Kainuun raideliikenteellinen** saavutettavuus ei ole kehittynyt toivotulla tavalla, raskaan liikenteen määrä on yksi maamme suurimmista; Savon radan nopeuttaminen, Itärata-hanke ja Oulu- Kajaani –yhteydet sekä matkustajaliikenteen kehittäminen
- **Digitaalisen** saavutettavuuden kehittäminen erityisesti kiinteän ja mobiiliverkon kattavuuden avulla mahdollista toisaalta julkisten palvelujen (erit. sote) digitalisaation kustannus- ja palveluhyötyineen ja toisaalta luodaan uutta kehityspotentiaalia harvaan asuille alueille etätyön ja –opiskelun avulla; monipaikkaisuuden hyödyt saadaan realisoitua

Kainuun saavutettavuus ja vihreä siirtymä

Datakeskus-ekosysteemin kehittäminen - Koillisväylän kv-liikenneyhteys & datakeskusekosysteemin kehittämiseen liittyvät koulutuskysymykset, mkl. tohtorikoulutusohjelma

- CSC:n toiminnan ja EuroHPC LUMI-supertietokoneen myötä Kajaanissa on ainutlaatuinen mahdollisuus luoda globaali keskittymä suurteholaskennan, tekoälyn, supertietokoneiden ja DC-tekniikan aloille
- Kajaanissa kaikki parhaat edellytykset suurteholaskennan DC-toiminnalle: tilojen ja sähkönsaannin laajennus-kapasiteetti, kustannus- ja energiatehokas tuotanto, hukkalämmön hyödyntäminen suoraan kaukolämmössä, sekä KAMK:n vetovoimaiset tekoäly- ja DC-koulutukset
- CSC:lle tullut LUMI-päätöksen jälkeen useita kv. yhteydenottoja suurteholaskennan eri toimijoilta
- LUMI on kasvattanut Kajaanin kiinnostavuutta myös yksityisten kv. suurteholaskennan toimijoiden piirissä, ja ekosysteemin TKI-vaikutus paikalliseen yritystoimintaan ja sen kasvuun on merkittävä

KESKEISET UUDET KEHITYSHANKKEET JA TAVOITTEET

CSC Oy on käynnistänyt uuden toiminnon, joka CSC:n verkostoja ja yhteyksiä hyödyntäen hakee potentiaalisia toimijoita Kajaanin ekosysteemiin. Hankkeen budjetti 1,3 M€ 2020-22, josta kaupunki ja CSC molemmat 0,5 M€ ja Kainuun Liitto EAKR 0,3 M€.

KAMK on valmistellut Oulun ja Jyväskylän yliopistojen kanssa suurteholaskennan tohtoriohjelman:

→ *Ohjelman rahoitus on esitetty TEM:n ja Kajaanin seudun innovaatioekosysteemisopimukseen*

Jyväskylän yliopisto/Vuokatti ja Oulun yliopisto/Kajaanin MITY, CSC, VTT ja KAMK ovat valmistelleet urheilu- ja hyvinvointidatan ja sen analytiikan ohjelman:

→ *Ohjelman rahoitus on esitetty TEM:n ja Kajaanin seudun innovaatioekosysteemisopimukseen*

ARCTIC CONNECT (AC) PROJEKTI ”KOILLISKAAPPELI”

- Hanketta vie eteenpäin Arctic Link Development Oy hankekehitysyhtiö, jonka omistus jakautuu 50/50 Cinia Alliance Oy:n ja venäläisen MegaFonen kesken
- Merikaapelin Venäjän arktisen merialueen merenpohjatutkimukset käynnissä
- Hankekehitysyhtiö valmistelee varsinaista rakentamisvaihetta tavoitteena aloittaa kaapelin laskeminen 2021 loppuvuodesta
- Kaapelin käyttöönotto tapahtuisi suunnitelman mukaan 2023 alusta

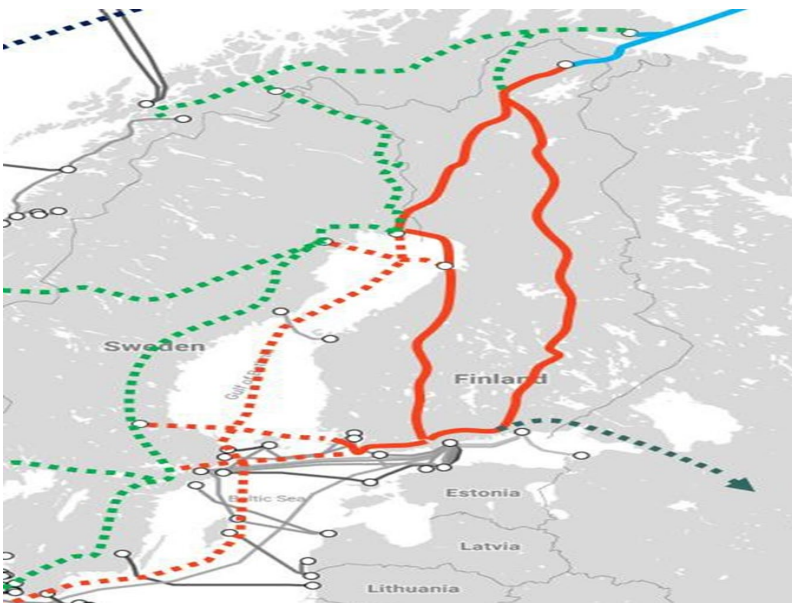
ARCTIC CONNECTIN REITITYKSET SUOMESSA NORJAN KIRKKONIEMESTÄ

1. Terrestrial backhaul in Finland TBF, maareitit länsi ja itä
2. C-Lion2 uusi merikaapeli Pohjanlahden kautta

Cinia yksityisten kumppanien (operaattorien) kanssa käynnistänyt valmistelun tavoitteena rakentaa tarvittavat kansalliset uudet runkoverkot 2023 mennessä
 → *Uusien runkotietoverkkojen rakentaminen on kansallinen kestävä kasvun suurhanke, siksi elpymisrahoituksen tai muun rahoituksen kohdistaminen siihen on perusteltua.*

KAJAANIN SUURTEHOLASKENNAN DC-EKOSYSTEEMI JA ARCTIC CONNECT

Ekosysteemille tehokkaat tietoliikenneyhteydet ovat strategisesti ensiarvoisen tärkeitä ja lisäävät sen houkuttelevuutta. Itäinen reitti kytkee Kajaanin Arctic Connectiin sen solmupisteenä. Pohjoismaiden korkeakoulu- ja tutkimusverkkojen NORDUnet tavoittelee siitä kuituparia mm. mahdollistamaan uusia mannertenvälisiä TKI-yhteistyöhankkeita.
 → *Suomen tulee osallistua omalta osaltaan NORDUnet-verkkoyhteistyöorganisaation Arctic Connectin TKI-kuituparin investoinnin rahoitukseen*

3. Yritysten rahoituksen sekä investointien varmistaminen

Investointien saatavuus (KaiCell Fibers)

**KaICELL
FIBERS**

Metsäbioalan kehittäminen Kainuussa

KaiCell Fibers Oy – Paltamon tehdashanke

- KaiCell Fibers Oy:n tavoitteena on toteuttaa n. 600 000 t sellutehdas Paltamoon. Raaka-aineena paikallinen havu- ja koivukuitu sekä saha- ja hakete. Sellun ja tuotannon sivuvirtojen jatkojalostaminen alueella on mahdollista tulevaisuudessa.
- Yhtiö on perustettu tammikuussa 2016. Sitä edelsi Kainuun liiton esiselvitys (2015) kuitupuun jalostamisen mahdollisuudesta Kainuussa, aloite paikalliselta metsäsektorilta. Yhtiössä on tällä hetkellä 23 osakkeenomistajaa pääasiassa Suomesta.
- Yhtiölle myönnettiin ympäristö- ja vesitalouslupa 15.7.2020. Valmius investointipäätökselle on lainvoimaisen ympäristö- ja vesitalousluvan jälkeen 2021/2022. Rakennusvaihe kestää noin 2 vuotta. Tavoitteena on käynnistää tuotanto vuoden 2024 aikana.
- Raaka-ainetarve kuitupuulle ja hakkeelle on yhteensä n. 3,5 Mm³/v ja se hankitaan paikallisesti. Kuitupuu hankitaan ensisijaisesti harvennuksien kautta.

Kestävän metsätalouden vihreä siirtymä

- Vakaat puumarkkinat edistävät pitkäjänteistä talousmetsien hoitoa ja metsien kasvua sekä ehkäisevät mm. metsäpaloista aiheutuvia hallitsemattomia CO₂ päästöjä.
- Paikallisesti hankittu raaka-aine minimoi kuormauskerrat, kuljetusmatkat ja CO₂-päästöt.
- Moderni teknologia yhdessä lupaehtojen kanssa takaavat nykyistä tehokkaamman ja vähäpäästöisemmän selluntuotannon.
- Uudet selluloosapohjaiset tuotteet tulevat kasvavilla markkinoilla korvaamaan uusiutumattomiin raaka-aineisiin perustuvia tuotteita

Sivuvirrat hyötykäyttöön

- Sellun sivuvirtojen ympärille on tavoitteena luoda paikallista tutkimus- ja kehitystyötä yhdessä eri tutkimuslaitosten kanssa.
- Tehdas tarjoaa alustan yhteistyökumppaneille hyödyntää tehtaansa sivuvirtoja ja kehittää omaa liiketoimintaa.
- Tehdas on merkittävä bioenergian tuottaja: ylijäämäenergia valtakunnan verkkoon ja ylijäämälämmön hyödyntäminen paikallisesti.

The forest
gives!

Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn varmistaminen

Talousvaikutukset alueellisesti ja kansallisesti

	Rakentamisajan vaikutukset 2 vuotta yhteensä*		Tuotannon aikaiset vaikutukset*		
	Kainuu	Suomi	Kainuu	Suomi	
Kokonaistuotos	310	1400	720	965	M€
BKT:ta kasvattava arvonlisäys	109	600	291	387	M€
Työpaikat	1500	6400	1190	1950	Henkilötyövuotta
Palkkatulot	68	273	65		M€
Palkkaverot	10	60			M€
Vaikutus kuntatalouteen	10		9,5		M€
Vaikutus metsätalouteen			352		Työpaikkaa

*Rakentamisen ajan vaikutukset 2 vuotta yhteensä, tuotannon aikaiset vaikutukset vuodessa

Lähde: Pöyry Finland Oy, KaiCell Fibers Oy:n biojalostamon taloudellisten vaikutusten arviointiraportti (2019)

Edistämistoimenpiteet:

- Kainuun saavutettavuuden turvaaminen (lentoliikenne)
- Investoinnin edellyttämän liikenneinfran toteuttaminen tehdasalueelle (tie ja rata)
yht. n. 30 milj €
- Varautuminen alemman asteen tieverkon kunnon ylläpitoon ja riittävään ratakapasiteettiin (Paltamo – Oulu)
- Työvoiman saatavuus ja koulutus

Yritysten rahoituksen sekä investointien varmistaminen

Yritysrahoitus, RR + omistajanvaihdos

- Kainuu on pääomaköyhää aluetta, joka näkyy erityisesti isojen investointien rahoituksen järjestämisen vaikeutena. Avustukset investoinneissa on erittäin tärkeitä.
- Yritysten vakuusarvot ovat heikkommat, erityisesti Kehys-Kainuussa. RR - ohjelmassa koheesion periaatteiden mukaan on oltava välineet kompensoida yritysten heikompia vakuuksia syrjäisemmällä alueilla (IP - alue).